

DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-7\(36\)-55-68](https://doi.org/10.32405/2218-7650-7(36)-55-68)

УДК 37.014.53

Ілляхова Марина Володимирівна,
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії і освіти дорослих
Центрального інституту післядипломної освіти
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»,
Київ, Україна.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3150-5100>
new_zealand@ukr.net

ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ У СТРУКТУРІ КРЕАТИВНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

Анотація. В основі дослідження – визначення сутності і специфіки праксеологічного компонента у структурі креативності науково-педагогічного працівника. Визначено кластери компетенцій, етапи і способи реалізації нововведень, а також компоненти легітимації інновацій у науково-педагогічній практиці. Встановлено, що праксеологічний компонент у структурі креативності науково-педагогічного працівника реалізується у системній єдності мотиваційно-проективного, гносеологічного, рефлексивного й операційного кластерів компетенцій викладача. Сутність праксеологічного компонента полягає в організації ефективної креативно-інноваційної діяльності науково-педагогічних працівників, що забезпечує успішне створення нових технологій, методів, програм, а також евристичне здійснення дослідно-експериментальної, рефлексивної діяльності. Така цілеспрямована зміна вносить до науково-педагогічної діяльності інновації, уможливаючи у процесі легітимації модернізацію освітньої системи. Практичний компонент уможливує досягнення мети у процесі самовизначення викладача у ставленні до нового, конструктивної зміни його професійної позиції, а також готовності до креативної й інноваційної діяльності.

Встановлено, що застосування праксеологічного підходу у дослідженні структури креативності науково-педагогічного працівника уможливує осмислення його креативно-інноваційної діяльності з позицій функціональності, результативності, успішності, продуктивності, економічності, корисності, виявлення незадовільних дій, причин неефективності, вивчення умов і можливостей розкриття інноваційного потенціалу і креативних ресурсів особистості викладача з метою досягнення високого рівня науково-педагогічної діяльності.

Ключові слова: ефективність; інноваційна діяльність; кластери компетенцій; креативна діяльність; науково-педагогічна діяльність; праксеологія.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність сучасного науково-педагогічного працівника визначається його дослідницьким і креативним потенціалом, що передбачає реалізацію ним креативної, новаторської, інноваційної діяльності, а також підготовку фахівців, які відповідатимуть інноваційним орієнтирам, соціальним настановам, економічним стратегіям інформаційного суспільства з інноваційно-креативним напрямом економіки. Ключовим ресурсом цієї динамічної системи є евристична, цілеспрямована, результативна науково-педагогічна діяльність, а її продуктами – нововведення, інновації, відкриття. Тому створення професійного середовища, спрямованого на актуалізацію креативного й інноваційного потенціалу фахівців на засадах успішності й ефективності, є одним із найважливіших завдань науково-педагогічної діяльності і національної освітньої політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті дослідження особливої теоретико-методологічної ваги набувають вітчизняні та зарубіжні наукові розвідки щодо виявлення ефективності діяльності (Я. Воленський, Ф. Гаєк, Я. Зеленецький, Т. Котарбінський, Л. Мізес, Т. Пщоловський та ін.), визначення етичної складової праксеології (М. Вейсброт, Я. Гарний, Дж. Дудек, Г. Пісарек, А. Семенівський та ін.). На сьогодні проблемою ефективності, раціональності, цілеспрямованості людської дії та діяльності активно займаються В. Арутюнов, В. Абушенко, В. Верніков, О. Веретюк, Б. Домбровський, П. Зуєв, Л. Комаха, І. Нарський, В. Свінцицький, В. Смирнов, Е. Шульга, В. Чайка, В. Храмов та інші дослідники. Теорія праксеології реперезентує залежність результатів роботи, насамперед, від попередньої ретельної підготовки, міри підготовленості дій, що охоплює вміння, знання, свідомий вибір засобів, методів аналізу і регулювання, критеріїв емоційного і практичного оцінювання результатів. У контексті професійної підготовки педагогів В. Поліщук зазначає, що «праксеологічний підхід ґрунтується на осмисленні й реалізації теоретичних концепцій, підходів, ідей шляхом їх інтерпретації та конкретизації, що уможливорює концептуальні зміни практики відповідно до нових цінностей праксеологічного підходу» [3, с. 149].

Отже, вченими встановлено, що праксеологія є ефективною у дослідженні норм, принципів, структури й закономірностей організації ефективної діяльності, яка впливає на виконання основних завдань: виявлення чинників та умов підвищення ефективності діяльності

особистості; визначення зміни суб'єкта діяльності з метою актуалізації, саморегуляції та самовдосконалення; органічного поєднання теорії й практичних дій суб'єктів діяльності. Але, попри значний обсяг досліджень і належне розроблення вченими різних аспектів проблем, які є близькими до аналізованої, праксеологічний компонент у структурі креативності науково-педагогічного працівника потребує подальшого уточнення і дослідження.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є теоретичне дослідження сутності і специфіки праксеологічного компонента у структурі креативності науково-педагогічного працівника.

Завдання дослідження:

1. Визначити кластери компетенцій науково-педагогічного працівника як складників праксеологічного компонента.
2. Розкрити особливості етапів і методів реалізації нововведень, а також компонентів легітимації інновацій у науково-педагогічній практиці.
3. Обґрунтувати теоретичний та емпіричний потенціали праксеологічного підходу у дослідженні розвитку креативності науково-педагогічного працівника.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Дослідження ґрунтується на концептуальних засадах праксеології, як загальної методології формування ефективної, результативної і продуктивної людської діяльності. Для теоретичного обґрунтування структури праксеологічного компонента і специфіки креативно-інноваційної діяльності науково-педагогічних працівників використано концептуальні положення теорії цілераціональної дії (О. Конт, М. Вебер, Т. Парсонс), ідеї конструювання бажаної дії (Дж. Дьюї, Ж. Піаже, А. Турен, Г. Йоас), а також дослідження формування і реалізації інноваційного продукту (Р. Батищев, В. Яковлев, А. Анісов). Інтерпретація можливостей праксеологічного підходу базується на спеціальній програмі праксеології Т. Котарбінського та Т. Пщоловського. Дослідники вважали, що необхідно знайти загальні закони людської діяльності і на цій основі визначити її основні правила [2]. Для виявлення ефективності дії необхідно визначити мету, умови і засоби реалізації діяльності. Це характеризує максимальне наближення до відповідного зразка-норми, надійності, послідовності та цілеспрямованості. Тобто праксеологія досліджує цілеспрямовану усвідомлену дію, орієнтовану на результат і досягнення означеної мети [4].

Т. Котарбінський виокремлює дві базові особливості праксеології. По-перше, праксеологія є дисципліною, що синтезує дані різних наук, які належать до організації діяльності. Практиологія об'єднує в єдину систему все, що накопичено людством у сфері організації діяльності. При цьому вона синтезує тільки те, що має загальний характер стосовно будь-якої діяльності. По-друге, праксеологія у систематизації різних даних, з огляду на їх цільове завдання, дає чіткішу орієнтацію для тих наук, на працювання яких вона використовує. На сьогодні праксеологія має статус програмно-концептуального проекту, тобто проекту спеціальної наукової дисципліни, яка презентує загальну теорію організації діяльності. Як загальна методологія, праксеологія досліджує способи діяльності, зокрема розумової, з огляду на їх ефективність. Для досягнення ефективності діяльність має бути результативною, продуктивною, плідною (досягати поставленої мети), правильною (точною, адекватною), чистою (максимально уникати непередбачуваних наслідків і непотрібних дій), надійною і послідовною [2].

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

У реалізації означеної мети і завдань дослідження використано:

- компаративістський підхід, що уможлиблює порівняння й узагальнення результатів досліджень структури креативності;
- структурно-функціональний аналіз, що дає змогу виявити узгодження складників праксеологічного компонента креативності науково-педагогічного працівника;
- праксеологічний підхід має на меті обґрунтування креативної й інноваційної діяльності викладача з позицій їх функціональності, результативності, виявлення незадовільних дій, причин неефективності, вивчення умов і можливостей, потенціалу і резервів особистості викладача.

Праксеологічний підхід, як зазначає В. Чайка, є доволі цікавим у контексті професійної підготовки педагогів, адже він «забезпечує ефективне управління діяльністю через її всебічний самоаналіз, самооцінювання, цілеспрямоване моделювання умов і засобів удосконалення на основі синтезу теоретичних знань та емпіричного досвіду» [7, с. 56]. Теорія праксеології відображає залежність результатів роботи, насамперед, від попередньої ретельної підготовки до її виконання, міри підготовленості дій у широкому розумінні, що охоплює оволодіння знаннями, свідомий вибір засобів, методів аналізу і регулювання, критерії емоційного і практичного оцінювання результатів.

Отже, використання означених методологічних настанов допоможе ефективно дослідити:

- норми, принципи, структуру й закономірності організації ефективної діяльності науково-педагогічного працівника;
- ключові, первинні, вторинні, проміжні і кінцеві цілі; прогнозування результатів інноваційної діяльності науково-педагогічного працівника;
- планування необхідних дій, етапів підготовки і проведення успішної науково-педагогічної діяльності.

Це дає змогу проаналізувати результативність науково-педагогічної діяльності, виявити її цільову успішність, ефективну міру креативності й інноваційності з метою оптимізації діяльності, досягти високого рівня її якості, а також визначити чинники та умови, що уможливають підвищення ефективності діяльності науково-педагогічного працівника, зміну суб'єкта діяльності з метою актуалізації, саморегуляції та самовдосконалення.

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Креативність науково-педагогічного працівника є важливою складовою інноваційного спрямування наукових досліджень, підвищення якості освітніх послуг, ефективності освітнього процесу, надання йому гуманістичної, демократичної спрямованості. Відповідно креативність є базовим компонентом у структурі професійної діяльності науково-педагогічного працівника, стратегічним напрямом якої є створення нових професійних продуктів, упровадження методів, технологій вироблення інноваційно-креативних рішень, реалізація творчих здібностей, досягнення інноваційних результатів. Тому необхідно поточнити зміст понять «креативність» і «творчість». У праксеологічному контексті дефініції творчості і креативності фіксуються з позицій спрямованості на досягнення результату. Відповідно креативність пов'язана з прагматичною, цілеспрямованою, ціледосяжною, інноваційною діяльністю. Г. Йоас, переосмислюючи прагматичні ідеї Т. Парсонса, Е. Дюркгейма, Дж. Дьюї, обґрунтував необхідність урахування креативності в процесі аналізу будь-якої дії людини, що передбачає безперервний, динамічний процес становлення самою собою [5, с.177]. Цей необхідний цілеспрямований процес визначається такими положеннями: залежність від контексту – ситуації, в якій він відбувається; безперервність, тобто діяльність поступово розгортається, залежно від поставленої мети і необхідності вирішення проблемної ситуації; пристосування – дія динамічно адаптується до поточних змін ситуації, забезпечуючи продуктивний результат; інтерактивність – дія завжди обумовлена соціальними й інтерсуб'єктивними взаєминами, емерджентність і спонтанність – виникнення нових елементів може бути випадковим і відокремлюватися у рутинному процесі. Тоді як творча діяльність характеризується свободою від необхідності,

спогляданням, непередбачуваним результатом, відсутністю прагматичної інтенції і матеріальної вигоди. Творчість пов'язана з трансценденцією особистості, це шлях її перетворення, вихід за межі її смислової обмеженості. Тобто творчість уможливорює існування «процесу заради процесу», тоді як креативність – це процес заради створення кінцевого результату.

У контексті праксеологічної настанови творчість розглядається нами як духовне, вільне, непередбачуване, альтруїстичне становлення якісно нових сутнісних форм, що мають соціокультурну й естетичну цінність, високу міру досконалості, спрямовані на духовне пізнання реальності і самовдосконалення. Тоді як креативність – цілеспрямована, прагматична активність особистості, спрямована на пошук ефективних способів вирішення життєво-професійних проблем, що характеризується створенням нових оригінальних ідей, результатом яких є інновація та самопрезентація. Отже, одним із ключових складників креативності є прагматичність, тобто розуміння того, що саме необхідно створювати, навіщо це створювати, для кого це створювати і яким є бажаний результат. Це можливо завдяки технологічній, алгоритмічній, операційній складовим креативності, що передбачає орієнтацію на створення інновацій. Тоді як алгоритмізовані механізми не можуть характеризувати феномен творчості, якому притаманна спонтанність, осяяння і свобода споглядальних дій.

Отже, креативність науково-педагогічного працівника є системна, багаточинна, інтегративна єдність когнітивних, діяльнських та операційних знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій, акмеологічних настанов фахівця, що уможливорює ефективну науково-дослідну діяльність, забезпечує систематичне інноваційне оновлення змісту і методів освітнього процесу, реалізує потенціал діагностики та аналізу навчально-пізнавальної діяльності, формує навички до самоактуалізації, самоорганізації, самодетермінації, розвиває потенціал креативного, інноваційного мислення, соціальної та професійної мобільності, актуалізує потребу в самоосвіті, умінні реагувати на непередбачувані, змінні умови професійної діяльності, володінні динамікою власних життєво-професійних можливостей. Практикологічний складник у структурі креативності науково-педагогічного працівника передбачає його готовність до реалізації креативної й інноваційної діяльності.

У Термінологічному словнику за редакцією О. Огієнка зазначено, що інноваційна діяльність педагога є «цілеспрямована діяльність, заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду, зорієнтована на зміну та розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування інноваційної педагогічної основи [6, с. 35]». У контексті науково-педагогічної діяльності

інновація може розглядатися як цілеспрямована, ефективна зміна та введення нового до:

- змісту, мети, технологій і форм освітнього процесу;
- організації спільної, ефективної діяльності суб'єктів освітнього процесу;
- стилів педагогічної діяльності і проектування успішного навчально-пізнавального процесу;
- системи оцінювання;
- навчально-методичного забезпечення;
- освітньо-професійних програм.

Відповідно нововведення можуть мати локальний, комплексний і системний характер. Їх можна отримати завдяки:

- комбінації креативних методик і технологій, модифікаційних перетворень відомого і визнаного науково-педагогічного досвіду;
- удосконаленню і видозміні програм, навчально-пізнавальної структури;
- радикальним принципним змінам в освітньому процесі.

Комбінаторні, або ретроновведення, передбачають структурне, а не змістове перетворення, наприклад, удосконалення й адаптація до науково-педагогічної практики забутих програм, технологій.

На сьогодні багато освітніх технологій актуалізовано і впроваджено як нововведення. На рівні винаходу відбувається створення й упровадження авторської програми, реалізується оновлення змісту освітнього процесу. Рівень відкриттів у науково-педагогічному процесі уможлиблює модернізацію системи освіти. Тобто інноваційна діяльність науково-педагогічного працівника – це цілеспрямований процес, що базується на рефлексії науково-педагогічного досвіду й орієнтований на зміну, удосконалення, створення нових методів, технологій, авторських програм, які оновлюють якість науково-педагогічної практики.

У структурі креативності науково-педагогічного працівника виявлено, що праксеологічний складник містить кластери компетенцій, які уможливають реалізацію етапів і способів упровадження нововведень. *Мотиваційно-проективний кластер* компетенцій об'єднує процеси самовизначення викладача у ставленні до нового, конструктивної зміни його професійної позиції, а також готовність до інноваційної діяльності. Це передбачає вміння мотивувати себе на успіх, застосовувати кейро-технології і принципи самоменеджменту, розвивати впевненість у процесі перетворень, проводити професійно-мотиваційний аналіз власних можливостей у створенні й адаптації нововведень. Такі вміння забезпечують реалізацію науково-педагогічного пошуку, спрямованого на визначення альтернатив, пошук адекватних креативних методик для комбінації й синтезу, продукування нових ідей, створення «чек-листа» нових ідей.

Ключовим результатом пошукового етапу є формулювання й опис інноваційної проблеми, а також визначення критеріїв, мети, моделі науково-педагогічного нововведення. Формування й опис інноваційної проблеми – складний і тривалий процес, який передбачає усвідомлення проблемної ситуації, пошук суперечностей, розширення проблеми до проблематики, критичність оцінювання наявних знань і даних, а також здійснення аналітичного огляду за технологіями swot-аналізу, ТРВЗ, інвентаризації ресурсів тощо.

Гносеологічний кластер характеризує пізнавальну й інтелектуальну активності науково-педагогічного працівника, охоплюючи вміння використовувати різні методологічні настанови у процесі науково-дослідної діяльності, розуміти наукову проблему, формулювати її у вигляді інноваційних завдань, застосовувати креативний підхід у вивченні і перетворенні проблемної ситуації, реалізовувати мисленнєвий експеримент, який ґрунтується на заміні реальних об'єктів їх умовними зразками, аналогами, використовувати у науково-педагогічній діяльності евристичні технології й методи, а також уміння фахівця створювати нові оригінальні ідеї, здатність до систематизації і комбінування, реалізації когнітивної гнучкості, діалогічного і латерального мислення у процесі пошуку ефективних способів вирішення проблем.

Отже, гносеологічний кластер компетенцій уможливорює створення науково-педагогічного нововведення завдяки проектуванню інноваційної моделі і перетворенню її з абстрактної на реальну, що сприяє створенню науково обґрунтованого проекту – програми авторського курсу, а також інноваційного середовища.

Рефлексивний кластер характеризує здійснення дослідно-експериментальної, рефлексивної діяльності у процесі інноваційного пошуку, що передбачає: уміння вести звітність про інноваційну діяльність, створювати інноваційний проект, публічно захищати й аргументувати власні ідеї, здатність упроваджувати інноваційно-креативні рішення, розробляти оптимальний сценарій щодо реалізації нововведень, здійснювати самоконтроль, рефлексію і коригування інноваційної діяльності. Ці вміння забезпечують створення програми і сценарію реалізації результатів науково-педагогічного нововведення.

Операційний кластер визначає цілеспрямовану зміну, що вносить до науково-педагогічної діяльності інновації за допомогою популяризації, упровадження і поширення нововведень. Комбінує такі компетенції: уміння реалізовувати практику нововведень в освітній процес, застосовувати інноваційно-креативні методики у проведенні експериментальної діяльності, визначати нові модуси наукової діяльності, створювати умови

для впровадження індивідуальної освітньої траєкторії, планувати й управляти проектами, що мають наукову, соціокультурну і комерційну цінність на засадах інноваційності, креативності, творчості, ініціативності та критичності мислення, а також здатність реалізовувати власний авторський стиль. Оскільки інноваційний процес виходить за межі локальної науково-педагогічної діяльності, то обов'язковою умовою є легітимація науково-педагогічного нововведення завдяки визначенню міри нововведення та його масштабів, а також інтеграції нововведення до освітнього процесу.

За визначенням Марка Сачмана [8], у загальному розумінні легітимація – це процес, за допомогою якого певний феномен починає сприйматися у суспільстві як бажаний, прийнятний, відповідний його системі норм, цінностей і переконань. Тобто це процес поступового прийняття спільнотою певного феномену, явища, інновації. У локальному значенні легітимація розуміється як різновид дискурсивної стратегії, в якій відбувається конструювання певної легітимності або нелегітимності за допомогою опису дій об'єкта легітимації, що ненав'язливо запроваджує їх у систему наявних цінностей спільноти. Тобто легітимізувати – означає конструювати у соціально-науковому просторі позитивний образ себе і свого нововведення, донести цю успішну конструкцію до більшості членів спільноти. У цьому процесі нове, що спочатку не сприймалося, стає цінним для більшості.

Легітимація має три базові компоненти:

- прагматичний – враховує інтереси цільової аудиторії, зокрема суб'єктів та об'єктів нововведень;
- моральний – орієнтований на думки авторитетних осіб, ключових стейтхолдерів на ринку освітніх послуг, які визначають цінність нововведення;
- когнітивний – орієнтується на розуміння і зацікавленість членів усієї наукової спільноти характеристиками об'єкта легітимації – від нових авторських освітніх програм до впровадження нових освітніх моделей.

Відповідно легітимація має три стадії:

- 1) теоретизація – поширення знань про ефективність нововведення та визнання інновації;
- 2) просування нововведення – створення у науковій спільноті позитивного ставлення до інновації завдяки ефективній презентації засобами медіаполітики і підтримці громадських інститутів;
- 3) остаточне укорінення інновації – нововведення стає природною складовою в освітньому просторі і не потребує подальшого обґрунтування.

Кожна стадія процесу легітимації має один або декілька складників, наприклад, стадії теоретизації і просування базуються на прагматичній і моральній легітимації, а стадія укорінення – на когнітивній. Тобто інновація

активно впроваджується у науково-педагогічні практики завдяки її успішній інтеграції до актуальної системи норм і цінностей (широка моральна легітимація). Отже, інновація стає необхідною частиною модернізації освітнього процесу, що оновлює якість соціально-економічної, наукової, освітньо-логічної практики.

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Отже, осмислення результатів науково-педагогічної діяльності відповідно до праксеологічного підходу враховує якість, ефективність, успішність, продуктивність, економічність, конструктивність, корисність дій науково-педагогічного працівника. Відповідно аналіз результативності креативної науково-педагогічної діяльності має враховувати такі параметри:

- 1) оцінювання оптимальності процесу підготовки, організації та здійснення науково-педагогічної діяльності;
- 2) корисність креативності у науково-педагогічній діяльності;
- 3) результати, що повністю залежать від діяльності викладача, за які він несе професійну відповідальність.

Для кожного параметра може бути представлена відповідна система критеріїв і показників результативності науково-педагогічної діяльності.

Унаслідок застосування праксеологічного підходу і структурного аналізу проблеми встановлено, що праксеологічний компонент у структурі креативності науково-педагогічного працівника реалізується у системній єдності мотиваційно-проективного, гносеологічного, рефлексивного й операційного кластерів компетенцій викладача. Сутність праксеологічного компонента полягає в організації ефективної креативної та інноваційної діяльності науково-педагогічних фахівців, що забезпечує успішне створення нових технологій, методів, програм, а також евристичне здійснення дослідно-експериментальної, рефлексивної діяльності. Така цілеспрямована зміна вносить до науково-педагогічної практики інновації, уможливорюючи у процесі легітимації модернізацію системи освіти. На особистісному рівні формуються навички «бути успішним», що у праксеологічному контексті передбачає: оволодіння прийомами самопізнання, що виявляють можливості вдосконалення власного рівня інноваційної культури; дослідження «сильних» і «слабких» аспектів власної науково-педагогічної діяльності; формування вміння ефективно будувати та за потреби коригувати свої життєві плани і стратегії, актуалізувати креативний потенціал у процесі життєдіяльності; практичне використання найбільш ефективних креативних стратегій у професійній діяльності.

Перспективи подальших досліджень. Праксеологічний компонент у структурі креативності науково-педагогічного працівника дає змогу викладачеві досягти мети у процесі самовизначення у ставленні до нового, конструктивної зміни його професійної позиції, а також готовності до креативної й інноваційної діяльності. Отже, отримані результати дають змогу розробити систему науково-методичного супроводу безперервного професійного розвитку і саморозвитку креативності науково-педагогічного працівника у формальній, неформальній та інформальній освіті.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] М. В. Ілляхова, «Сутність та специфіка креативної діяльності у системі неперервної освіти», *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць*. Київ, Україна, вип. 10 (23), с. 37–46, 2014.
- [2] Т. Котарбинский, *Трактат о хорошей работе*. Г. Х. Попова, Ред.; пер. с польск. Л. В. Васильева и В. И. Соколовского. Москва, Россия: Экономика, 1975, 271 с.
- [3] В. А. Поліщук, «Праксеологічний підхід як інноваційна основа вдосконалення професійної підготовки майбутніх соціальних працівників», *Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород, Україна, вип. 32, с. 148–150, 2014.
- [4] Т. Пшоловский, *Принципы современной деятельности (введение в праксеологию)*; пер. с польск. Киев, Украина, 1993, 271 с.
- [5] Ганс Йоас, *Креативность действия*. Санкт-Петербург, Россия: Алетея, 2007, 320 с.
- [6] О. Огієнко та ін., *Інноваційна діяльність вчителя*. Київ, Україна, 2016, 120 с.
- [7] В. М. Чайка *Основи дидактики*. Київ, Україна: Академвидав, 2011, 238 с.
- [8] М. С. Suchman, «Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches», *Academy of Management Review*, vol. 20, № 3, p. 571–610, 1995.

PRAXEOLOGICAL COMPONENT IN THE STRUCTURE OF CREATIVITY OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL WORKERS

Maryna Illiakhova,
PhD, Associate Professor,
Associate Professor of Philosophy and
Adult Education Department,
University of Educational Management,
Kyiv, Ukraine.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3150-5100>
new_zealand@ukr.net

Abstract. The basis of the study was the need to determination the specifics of the praxeological component in the structure creativity of scientific and pedagogical workers. The structure includes such components, as clusters of competence, types of innovations, stages and the ways implementation of innovations. Described are praxeological component in the structure of creativity of a scientific and pedagogical worker is realized in the systemic unity of the motivational-projective, epistemological, reflexive and operational clusters of teacher competencies. The significance of the praxeological component lies in the organization of effective creative and innovative activities of scientific and pedagogical workers, which ensures the successful creation of new technologies, methods, programs, as well as the heuristic implementation of experimental and reflexive activities. It is changes and introduces innovations into the scientific and pedagogical practice and, in the process of legitimizing, modernizes the education system. The praxeological component includes the process of self-determination of the teacher in relation to the new, constructive change of his professional position, as well as readiness for creative and innovative activity.

Determinate that the use of the praxeological approach in the study of the structure of creativity of a scientific and pedagogical worker makes it possible to consider the creative and innovative activity of a teacher from the standpoint of its functionality, performance, success, productivity, efficiency, utility. As well as identifying unsatisfactory actions, the causes of inefficiency, the study of the conditions and possibilities of disclosing the innovative potential and creative resources of the teacher's personality, in order to achieve a high level of scientific and educational activities.

Keywords: efficiency; innovation activity; competency clusters; creative activity; scientific and educational activities; praxeology.

ПРАКСЕОЛОГИЧЕСКИЙ КОМПОНЕНТ В СТРУКТУРЕ КРЕАТИВНОСТИ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО РАБОТНИКА

Ильяхова Марина Владимировна,
кандидат философских наук, доцент,
доцент кафедры философии и образования взрослых
Центрального института последипломного образования
ГВУЗ «Университет менеджмента образования»,
Киев, Украина.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3150-5100>
new_zealand@ukr.net

Аннотация. В основе исследования – необходимость определения сущности и специфики праксеологического компонента в структуре

креативности научно-педагогического работника. Определены кластеры компетенций, этапы и способы реализации нововведений, а также компоненты легитимации инноваций в научно-педагогической практике. Установлено, что праксеологический компонент в структуре креативности научно-педагогического работника реализуется в системном единстве мотивационно-проективного, гносеологического, рефлексивного и операционного кластеров компетенций преподавателя. Сущность праксеологического компонента заключается в организации эффективной креативно-инновационной деятельности научно-педагогических работников, что обеспечивает успешное создание новых технологий, методов, программ, а также эвристическую реализацию опытно-экспериментальной, рефлексивной деятельности. Это меняет и привносит в научно-педагогическую практику инновации, модернизируя в процессе легитимации систему образования. Практиологический компонент включает процесс самоопределения преподавателя в отношении к новому, конструктивное изменение его профессиональной позиции, а также готовности к креативной и инновационной деятельности.

Установлено, что использование праксеологического подхода в исследовании структуры креативности научно-педагогического работника позволяет рассматривать креативно-инновационную деятельность преподавателя с позиций ее функциональности, результативности, успешности, производительности, экономичности, полезности, выявления неудовлетворительных действий, причин неэффективности, изучения условий и возможностей раскрытия инновационного потенциала и креативных ресурсов личности преподавателя с целью достижения высокого уровня научно-педагогической деятельности.

Ключевые слова: эффективность; инновационная деятельность; кластеры компетенций; креативная деятельность; научно-педагогическая деятельность; праксеология.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] M. V. Illiakhova, «Sutnist ta spetsyfika kreatyvnoi diialnosti u systemi nepererвної osvity», Visnyk pislidyplomnoi osvity: zb. nauk. prats. Kyiv, Ukraina, vyp. 10(23), s. 37–46, 2014.
- [2] T. Kotarbinskij, Traktat o horoshej rabote. G. H. Popova, Red.; per. s pol'sk. L. V. Vasil'eva i V. I. Sokolovskogo. Moskva, Rossiya: ENkonomika, 1975, 271 s.

- [3] V. A. Polishchuk, «Prakseolohichniy pidkhid yak innovatsiina osnova vdoskonalennia profesiinoi pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv», *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho un-tu. Serii: Pedagogika. Sotsialna robota. Uzhhorod, Ukraina, vyp. 32, s. 148–150, 2014.*
- [4] T. Pshcholovskij, *Principy sovremennoj deyatel'nosti (Vvedenie v prakseologiyu)*; per. s pol'sk. Kiev, Ukraina, 1993, 271 s.
- [5] Gans Joas, *Kreativnost' dejstviya*. Sankt-Peterburg, Rossiya: Aleteya, 2007, 320 s.
- [6] O. Ohienko ta in., *Innovatsiina diialnist vchytelia*. Kyiv, Ukraina, 2016, 120 s.
- [7] V. M. Chaika *Osnovy dydaktyky*. Kyiv, Ukraina: Akademydav, 2011, 238 s.
- [8] M. C. Suchman, «Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches», *Academy of Management Revue*, vol. 20, № 3, p. 571–610, 1995.